

Trolling ako manipulatívna komunikačná stratégia

- Nástup každého masového média od čias vynálezu kníhtlače sprevádzali **optimistické vízie o slobodnom šírení informácií** ako predpokladu uplatňovanie práva na slobodu prejavu. A podobne ako nádeje kníhtlačiara Johanna Guttenberga, aj očakávania zakladateľa sociálnej siete Facebook¹ boli v priebehu vývoja jednotlivých médií kontaminované „vedľajšími príznakmi“ terapie zameranej na zlepšenie životnej situácie človeka. Osobitne to platí aj dnes, najmä v komunikačnom prostredí internetovej prevádzky, ktoré je stále považované za najliberálnejší komunikačný priestor, v ktorom prebieha výmena informácií.
- **Slobodná výmena myšlienok a názorov** je pritom jedným z najcennejších práv človeka, ako to konštatuje aj Deklarácia práv človeka a občana z roku 1789, keď uvádza: *Každý občan môže preto slobodne hovoriť, písať, tlačiť, tým nie je dotknutá jeho zodpovednosť za zneužitie tejto slobody v prípadoch stanovených zákonom.* (Anonym, 2015d) Právo na slobodu prejavu informácie je upravené aj v slovenskom legislatívnom systéme viacerými právnymi normami – v Ústave Slovenskej republiky, v treťom oddiele (Politické práva), v čl. 26 sa konštatuje: *Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené. Každý má právo slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Slobodu prejavu (...) možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných...* (Anonym, 2015k)
- Charakter a kvalita informácie sú potom spresňované aj v **Zákone o mediálnych službách** z roku 2022: § 25 Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám: *Vysielač, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielačnej programovej služby, b) zabezpečiť objektívnosť a nestrannosť spravodajských programov a programov aktuálnej publicistiky; názory a hodnotiace komentáre musia byť oddelené od informácií spravodajského charakteru.*
- Legislatívne rámce teda pomerne spoľahlivo definujú podmienky prenosu informácií (odstránenie limitov šírenia informácií), definujú aj viaceré požiadavky smerujúce ku kvalite produkcie informácií (všestrannosť, objektívnosť, nestrannosť), treba však povedať, že ani v liberálnejšom prostredí spravovania vecí verejných s proklamovanou

¹ Mark Zuckerberg v jednom zo svojich prejavov konštatoval: “Svetová ekonomika prechádza v tomto čase zásadnou premenou... Tým, že všetci budeme vzájomne prepojení on-line, nielen pomôžeme miliónom iných ľudí, ale zlepšime si aj náš vlastný život, keď budeme ťažiť z nápadov a produktivity na osoh celému svetu. Dať všetkým možnosť, aby boli navzájom prepojení, je základom fungovania novej, znalostnej ekonomiky. To nie je jediná vec, ktorú musíme urobiť – je to však vec zásadná a nevyhnutná.” (Stevenson, 2015)

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

slobodou prejavu nie sú automaticky dodržiavané. Preto sa dbá aj na proces ich verifikácie, v slovenskom mediálnom priestore inštitucionalizovaný najmä činnosťou a verdiktmi Rady pre mediálne služby. Exponenciálne rastúca produkcia textov elektronických a internetových médií a časté porušovanie vyššie uvedených zásad a pravidiel v nich mnohokrát (vedome či nevedome) prediktabilizuje formy selekcie a spracovania spravodajských tém a následného moderovania k nim patriacich diskusií.

- Jedným z najdiskutovanejších fenoménov súčasnej prevádzky v prostredí elektronických médií je pritom stav **inkompatibility práva na slobodu prejavu a práva na ochranu osobnosti, resp. iných ľudských práv** (napr. slobody náboženského vyznania, rovnosti a pod.). Čoraz frekventovanejšie sa na internete objavujú texty podnecujúce rasovú, národnostnú a náboženskú neznášanlivosť, v niektorých prípadoch aj obsahy naplňajúce skutkovú podstatu trestného činu ohovárania, resp. hanobenia rasy a presvedčenia.

Jan Chlebničan
Velka skoda ze nebola zasita tvoja mama. O jednu
prizivnicku by bolo menej. A ty cmunda zadymena si uz
zasita? 🤔

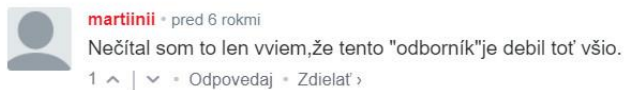
- Viaceré internetové portály prinášajúce informácie o dianí v spoločnosti (aj na Slovensku) sa preto rozhodli **filtrovať** diskusie k vybraným témam svojich príspevkov (teda pred ich zverejnením na internete sledovať, či ich v ich obsahu nedochádza k spomínanej kolízii práva na slobodu prejavu a narušenia iných ľudských práv), resp. pri niektorých témach sa rozhodli ani **diskusie neotvárať** (spravodajský portál mienkotvorného denníka sme.sk uviedol vo svojom stanovisku viacero indícií, ktoré rozhodujú o tom, či pod príspevkom redaktora bude možné diskutovať, alebo nie²). Druhou príčinou frekventovaných kolízií uplatňovania práv na internete je dramatický **nárast prispievateľov a príspevkov** do internetových diskusií ako dôsledok extenzívnej penetrácie internetu a nástupe smartfónov a tabletov v súčasnej spoločnosti, čo spôsobilo zahlcovanie priestoru diskusných fór nielen redundantnými, ale aj agresívnymi textami. To vytvorilo riziko transformácie pôvodne liberálne fungujúceho prostredia internetu na rozvíjajúci sa priestor šírenia „negatívnych ľudských emócií“. V úsilí minimalizovať vyššie spomínané kolízie pristúpili k rozličným spôsobom filtrovania textovej prevádzky aj iné mienkotvorné internetové portály na Slovensku i v Čechách (stanovením maximálneho rozsahu príspevku, povinnou registráciou účastníkov diskusie a jej verifikáciou prostredníctvom SMS napríklad bola do istej miery limitovaná možnosť diskutovať pod viacerými používateľskými kontami).
- **Zápas o slobodu slova** je v prostredí internetu, ako ukazujeme vyššie, často sprevádzaný neželateľnými fenoménmi. Jedným z dôležitých symptómov komplikovanej situácie

² “Pri rozhodovaní o tom, ktoré diskusie nakoniec neotvoríme, zvažujeme viacero kritérií. Patria medzi ne napríklad spravodajská hodnota textu, záujem čitateľov o tému, alebo skutočnosť, či dokážeme skontrolovať príspevky v diskusii. Ďalším faktorom je napríklad aj to, aké emócie článok vyvoláva. Sú totiž témy, ktoré v ľuďoch prebúdzajú priveľa negatívnych emócií, a vtedy už pod článkom nenájdete diskusiu, ale len kvantum príspevkov, ktoré v slušnej spoločnosti nemajú miesto.” (porov. Anonym, 2014)

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

sprevádzajúcej slobodný výmenu názorov je tzv. trolling, „nechcený vedľajší produkt“ slobodnej internetovej komunikácie. Pomenovanie **troll** odkazuje väčšinou vo svojej etymológii na negatívne konotácie – podľa Všeobecného encyklopedického slovníka ide o zlú démonickú bytosť zo škandinávskej mytológie – trpaslíka, škriatka alebo obra – ktorá žije v horských jaskyniach a moriach, porov. Paulička a kol., 2005, s. 623). V prostredí internetovej komunikácie sa začalo toto pomenovanie používať na označenie používateľa internetu, ktorý zámerne vytvára a šíri texty infiltrujúce do internetových diskusií rozličné metódy manipulácie (odvádzanie diskutujúcich od hlavnej témy, úmyselné provokovanie účastníkov diskusie, cielené zameranie na emocionalitu textu, extenzívne šírenie neoverených/neoveriteľných informácií a pod.).

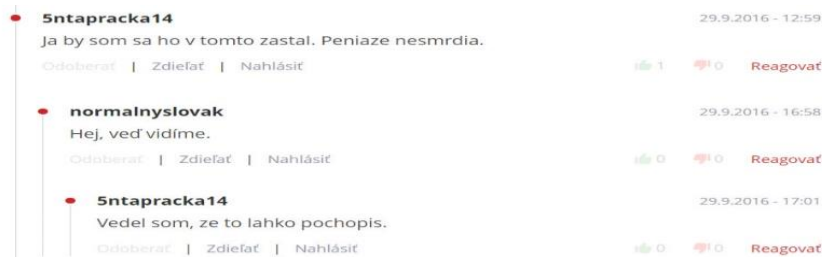
- Prvé štúdie o prejavoch trollingu sa začali objavovať už koncom 90. rokov minulého storočia – nie náhodou najmä v prostredí vedeckého diskurzu psychológie, resp. sociológie: relatívne vysoká miera anonymity v prostredí internetovej komunikácie začala lákať k manipulačným aktivitám jedincov, ktorí sa usilovali demonštrovať posilňovanie svojej sociálnej identity³. Trolling podľa týchto konceptov je často vnímaný ako kontroverzne motivované konanie účastníkov internetovej komunikácie (Donath, 1999), opakujúce sa rušivé online deviantné správanie jednotlivcom voči iným jednotlivcom a skupinám (Fichmann – Sanfilippo, 2016), zamerané najmä na odhaľovanie a zosmiešňovanie naivných a zraniteľných účastníkov internetových diskusií a sociálnych sietí (Herring a kol., 2002), ktoré vnáša do internetovej prevádzky úmyselne nepravdivé, zveličené a emotívne cielené informácie s cieľom vyvolania okamžitej reakcie (Morrissey, 2010).
- **Motivácia** používateľov internetu pôsobiť „v režime“ trollingu býva rôzna, upozorňujú na to aj viaceré štúdie skúmajúce sociálno-kultúrne indície vzniku a šírenia trollingu – Jonathan Bishop v rozsiahlej štúdií o vzájomnom prepojení tzv. trollingu a lurkingu⁴ (2014) hovorí nielen o používateľoch internetu, ktorí úmyselne provokujú s cieľom zaujať, upozorniť na seba, ale usilujú sa aj vyhľadať, identifikovať a aktivizovať pasívnych účastníkov diskusií. Tí, zasiahnutí vyprodukovanou informáciou internetového trolla, reagujú, pomáhajú tak odkrývať svoju identitu a stávajú sa objektom manipulácie. Manipulatívne techniky, ktoré používajú trollovia na internete, preto nemajú len ambíciu upozorniť na seba, resp. zosmiešniť oponentov.

³ W. Phillips (2015) v tejto súvislosti poznamenáva, že vnášanie prvkov rasizmu, sexizmu alebo homofóbie, narúšanie fóra hlúpymi, otravnými otázkami je súčasťou vytvárania sebaidentifikačnej online identity. (s. 24)

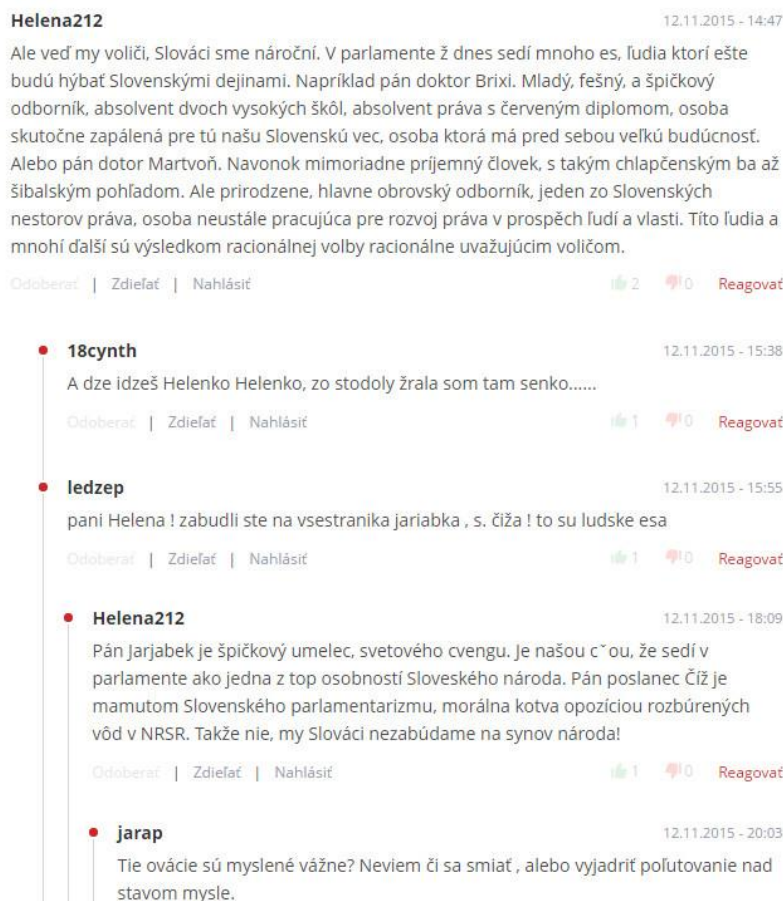
⁴ *Lurkom* sa zvyčajne označuje používateľ internetu, ktorý sleduje priebeh internetových diskusií, ale do nich aktívne nevstupuje, porov. Anonym, 2015e.

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

- Pomerne frekventovaným postupom pri šírení trollingom sýtených textov je prezentovanie argumentov predstavovaných ako **exaktné dôkazy vlastných tvrdení**, pravda, bez náležitej verifikácie. Zverejňovanie zveličených, kontroverzných, neoverených a neoveriteľných informácií je len jedna z využívaných šablón trollingu. Rafinovanejšie pôsobi úmyselné parodizovanie osvedčených fráz z prostredia politickej propagandy s úmyslom vyprovokovať odmietavú reakciu:

(Anonym, 2015g)

- Fenomén trollingu odráža ešte jeden dôležitý symptóm súčasnej mediálne dotovanej komunikácie: postupné **penikanie zábavy do všetkých oblastí mediálnej prevádzky**. Je preto pochopiteľné, že jednou z najfrekventovanejších foriem trollingu je úsilie

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

ostatných účastníkov internetových diskusií zabávať. Trollovia *zabávači* spestrujú trollingové aktivity paródiou, sarkastickým či ironickým humorom.

Diskusia k článku: Z Čistého dňa ušli dve dievčatá, jedno našli vo Viedni

Z galantského centra ušli dve chovankyne, nejde o ojedinelý prípad.

Ak chcete prispievať do diskusie, musíte byť prihlásený predplatiteľ.

PRIHLÁSIŤ SA

[Kúpiť predplatné.](#)

51 príspevkov

Odporúčané | Najnovšie | [Najstaršie](#)

publifuk Miki

3.10.2016 - 14:35

Cuky a Luky
Junior edition?

(Matkovská, 2016)

- Pomerne frekventovanou formou trollingu je aj úsilie **zosmiešniť iného diskutujúceho** – indikovať preto možno pomerne často *mazákov* (Bishop ich nazýva „Elders“), ktorí napádajú najmä nováčikov diskusií a sociálnych sietí:

Bolo na čase!

Čudoval som sa, že USA do spolupráce s patologickými klamármi a podvodníkmi vôbec išli. Putinovi sa nedá veriť ani nos medzi očami.

Už samotný motív angažovania sa KGB Putina a jeho krvavej družiny s v Sýrii je hanebný - podpora odporného tyrana Asada, ktorý celé to peklo v Sýrii vyvolal!

Nahlásiť

desbesu
04.10.2016
07:40

+1

co si dnes v noci mal mokry sen , ak Rusko klame tak preco USA nechcelo zverejniť zmluvu o primeri ktore spolu podpísali ale aj podľa mňa je to dobre ze USA skončili spolupracu aspon nebudu mať možnosť cez primerie zasobovať svojich teroristov zbranami

milos12
04.10.2016
08:06

+14

Ale si mu zavrel usta :-)))

Anti
04.10.2016
08:16

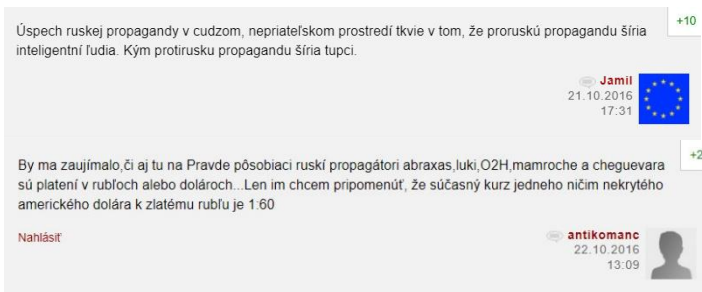
+8

(Anonym, 2016d)

- Inou kategóriou internetových trollov sú tzv. *vyšetrovatelia* („E-Vengers“), sústredujúci sa na odhalenie pravej identity účastníkov internetovej komunikácie:

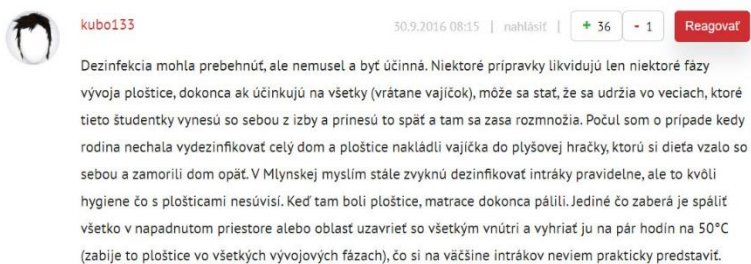

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

(Anonym, 2015c)

- V prostredí trollingu sa pomerne rýchlo etablovala aj početná skupina *informátorov* („Iconoclasts“), prinášajúcich množstvo dôveryhodne pôsobiacich, často však neoverených/neoveriteľných informácií):

(Anonym, 2015j)

- Špecifickým príkladom získavania prestíže v prostredí internetových diskusií je prítomnosť tzv. *bossov* („Chatroom Bobs“), ktorí si získavajú dôveru iných účastníkov svojimi informačnými zdrojmi a všeobecným rozhľadom:

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

Tento týždeň podľa mainstreamu, bolo zasiahnutých 5 nemocníc v Aleppu. Aj takúto špinavosť vytiahnu amíci, aby pošpinili Rusov. Aj to dohodnuté prímerie/ na podnet Rusov/ využili USA na dobrojenie "umiernených" povstalcov. USA si myslia, že svet zabudol na zverstvú USarmy vo Vietname, ktorá vraždila celé dediny. POSud dediny My Lai, kde za pol dňa vyvraždili vyše 500 dedinčanov. Známa je fotografia utekajúceho dievčatka, zasiahnutá napalmom. V brutalite, beštialite je USarmy nedostihnuteľná. Ved' vyvraždenie 100 miliónov pôvodných amerických obyvateľov- Indiánov USDA stále nedokázali vysvetliť. Navyiac ukradnuté územie majú de facto iba v prenájme! Takže SITA prestane s manipuláciou, klamstvom a účelovými informáciami. Dnes je každá informácia alternatívnymi médiami ľahko overiteľná!

Nahlásiť

wobenzym

01.10.2016

23:26

Zas je niekto mimo ...

To "utekajúceho dievčatko" nezasiahli napalmom Američania ... ale juhovietnamci pri nepresnom nálete na frontovej línii. Okrem civilov si zasiahli i vlatných vojakov. Mimočodom dnes táto Vietnamka žije na západe v Kanade, alebo USA

My Lai všetci poznajú, lebo Amíci zodpovedných postavili pred súd

V čase toho "vyvražďovania Indiánov" sa ruské impérium rozťahovalo smerom na juh a neveril by si ... vyvražďovalo sa ostošest'

Isto ... "alternatívne" média poskytnú na všetko také jednoduché odpovede ... aby ich pochopil každý ... načo robiť hlboké analýzy, keď za všetko môžu židia, imperialisti, amíci, slobodomurári a neviem kto ešte ... samzrejme Soros ... ten je "všade" :)

shark

02.10.2016

00:57

(Anonym, 2015)

- Úsilie kontaminovať textovú prevádzku informáciami, pri ktorých je zaujímavosť, atraktivnosť spracovania dôležitejšia než užitočnosť informácie, také frekventované v trollingových textoch, funguje v prostredí médií už dávnejšie – začiatky takýchto iniciatív možno indikovať už pri zrode tzv. **bulvárnej žurnalistiky**. Bulvárom, resp. bulvárnou produkciou bývajú označované také typy žurnalistickej tvorby, ktorá je zameraná na senzácie, škandály a prináša zveličené správy a klebety (neraz neoverené) zo súkromného života populárnych ľudí – porov. Odaloš, 2008, s. 130. Korene bulvárnej produkcie možno objaviť už v časoch vzniku tzv. žltej žurnalistiky v USA v druhej polovici 19. storočia (Erickson, 2008, s. 607 – 608). Keďže predmetom záujmu bulváru sa stáva ten výsek reality, v ktorom funguje disproporčnosť, nepredvídateľnosť a výkyv, v informáciách tohto typu dominujú tragické udalosti, prírodné katastrofy, ale aj informácie zo intímnej sféry života známych politikov, hercov či športovcov. M. Kasarda pripomína, že forma bulvárnej mediálnej produkcie je výrazne konzervatívna – udržiava isté vžitú stereotypy, ktoré sú vlastné spoločnosti, je „strážkyňou toho, čo sa pokladá za slušné“ (Kasarda, 2013). V našom mediálnom prostredí má označenie bulvár, resp. bulvárna žurnalistika aj pejoratívne konotácie – zvyčajne sa ním označujú také mediálne texty, v ktorých dominuje výrazná expresivita, niekedy aj vulgárnosť, tendenčnosť a zameranie na spoločensky háklivé témy vzbudzujúce všeobecnú pozornosť (senzácie zo života slávnych osobností, politické škandály, násilie, erotika a sex). Pôvodne sa bulvarizujúce šablóny objavovali najmä v prostredí komerčných médií, ktoré nimi konkretizovali záujem o tzv. väčšinového príjemcu. Pravda, čoraz častejšie sa začínajú objavovať nielen v produkcii tzv. žltej žurnalistiky (yellow press) a v ponuke komerčných elektronických médií, ale aj v mienkotvorných tlačových médiách a vo

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

vysielaní médií verejnej služby. V tejto súvislosti sa niekedy používa aj termín „ľahký bulvár“, ktorým sa označujú také mediálne texty, v ktorých sú tendencie k „bulvárnosti“ len jemne naznačené. Disproporčnosť v tematizácii (zobrazovaním napätia medzi tragickým a komickým, vznešeným a všedným, resp. medzi „vysokým“ a „nízkym“) má, prirodzene, pri bulvárnej produkcii predovšetkým pragmaticko-recepčné zameranie (informácie z bulvarizovaného „sveta výkyvov“ dokážu rýchlo a efektívne vzbudiť pozornosť publika) a ich faktografická hodnota sa ťažko overuje (v konštrukciách sa preto často narába s konštrukciami typu údajne, z dobre informovaných zdrojov a pod.).

- V prostredí spravodajstva sa takáto komunikačná iniciatíva označuje za infotainment (po prvý raz použil tento termín americký žurnalista W. Cronkite v súvislosti s rozširovaním banality v televíznom spravodajstve (porov. McNair, 2004, s. 123 – 124). V infotainmentovej produkcii sa zdôrazňuje čo najužšiu spätosť s prebiehajúcou udalosťou (vrátane priamych vstupov z miesta zobrazovanej informácie a prenosu autentických svedectiev, napr. oslovovaním politikov v parlamente alebo tzv. očitých svedkov na mieste mediovanej udalosti) a subjektívizuje informáciu formálnymi prostriedkami (pohyb reportéra, činnosť ilustrujúca tému správy, animácia – Reifová a kol., 2004, s. 88 – 89). Trvalý záujem o bezprostrednosť a atraktívnosť formy však v prípade infotainmentových textov môže niekedy aj negatívne ovplyvňovať úsilie o predstavenie „vyváženej, objektívnej, nestrannej“ informácie: v infotainmentových produkciách dominujú predovšetkým témy s výraznou emotívnou potenciou, nezriedka sa to usilujú autori signalizovať už v tiulkoch:

The screenshot shows the website 'SME Komentáre'. At the top, there is a navigation bar with categories like 'DOMOV', 'REGIÓNY', 'EKONÓMKA', 'INDEX', 'SVET', 'KOMENTÁRE', 'KULTÚRA', 'ŠPORT', 'VIDEO', 'AUTO', 'TECH', 'ŽENA', 'ZDRAVIE', 'BLOG'. Below the navigation bar, there is a red banner for 'Televízor Philips + Motorola E40' with a price of '4centy' and a 'Telekom' logo. The main content area features an article titled 'Prečo si Maďari robili srandu z referenda a Polky idú do ulíc v čiernom?' by Zuzana Kepplová. To the right of the article, there is a section titled 'NAJČITANEJŠIE NA SME KOMENTÁRE' with a list of four articles.

(Kepplová, 2016)

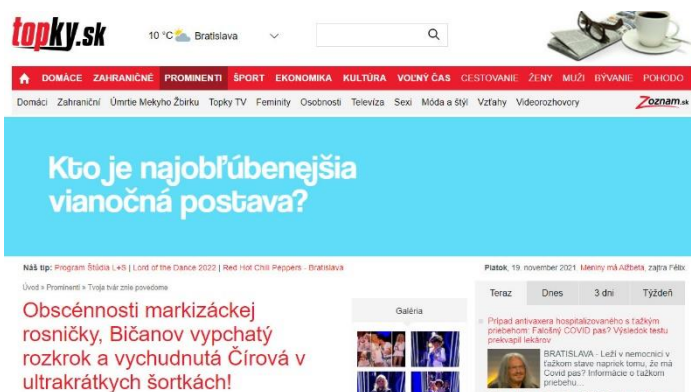
- Zreteľná expresivita takýchto titulkov už prejedukuje formu potenciálnej diskusie, nezriedka ju priamo naviguje k expresívnym stanoviskám (odmietavým či súhlasným):

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

(Anonym, 2016a)

(Anonym, 2016b)

- Pomerne často potom dochádza k miešaniu reality a fikcie (udalosti sa neopisujú, nezobrazujú, ale „inscenujú“ na mieste činu – napr. zobrazovaním násilníka pri lúpeži, animáciou prebiehajúcej nehody, zábermi získanými z priemyselných kamier⁵ a pod.) a často sa využíva extrémna dramatizácia (jednotlivé časti spravodajskej informácie sú často prerušované graficky zvýraznenými medzitulukami, fotografiami, v prostredí elektronických médií sa objavujú štylizované zvukové predely, hudobné podklady, dynamický strih a pod.).
- Indíciami infotainmentovej štruktúry môžu byť aj **emocionálne sýtené naratívne postupy**, mediálne textúry sú vystavané predovšetkým na spracovaní krátkych, senzáčných námetov s výrazne emfatickým pôdorysom. V teórii médií sa takéto útvary mediálnej prevádzky zvyčajne označujú za **tabloidnú produkciu**; o tabloidných žánroch uvažuje napr. H. Newcomb, ktorý popri tabloidnej televízii (tabloid TV) uvádza aj reality TV, „boutique TV“ a „thrash TV“; porov. Newcomb, 2004, s. 427. Tabloidné formáty tlače (s výraznými grafickými prvkami a prevahou vizuálnych kódov nad textom) sú výsledkom úsilia premeny verejných javov na tzv. mediálne udalosti (eventy) a svojou

⁵ Takýmto spôsobom informovali nielen bulvárne, ale aj mienkotvorné médiá o nových informáciách pri odhaľovaní príčin a dôsledkov tragickej dopravnej nehody poslanca D. Lipšica, porov. napr. Anonym, 2015m.

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

uvoľnenou normou predstavujú jednu z rozhodujúcich inšpirácií fungovania súčasného trollingu. V takomto druhu mediálnej prevádzky faktická hodnota podávanej informácie klesá a postupne dochádza k posilňovaniu jej emocionálneho charakteru, realita sa, takpovediac, „tabloidizuje“. Pravdaže, takýto proces je relatívne kompaktný, komplexnosť tabloidnej reality je možné identifikovať tematizovaním obsahov vo viacerých mediálnych prostrediach – printovým bulvárom začínajúc a prime-timovými televíznymi reláciami či četovými fórami na internete končiac. Zdrojom pre vytváranie tabloidnej mediálnej reality v slovenskom mediálnom prostredí nie sú len udalosti z oblasti šoubiznisu a zábavy všeobecne (pripomíname tu napríklad reťaz „virálnych videí“ na motívy reportáže TV JOJ o nelegálnom odbere elektriny v osade pri Rudňanoch, ktorá sa pred niekoľkými rokmi šírila internetom ako mém Tukabel), ale aj verejného života (v českom internetovom prostredí dávnejšie eskalovali informácie o ne/vhodnosti formy a obsahu príhovoru prezidenta Miloša Zemana v Hovoroch z Lán).

- Infotainmentové a tabloidné šablóny predstavujú najfrekventovanejšie indície o deformovaní pôvodného zmyslu práva na informácie v prevádzke súčasných elektronických médií a prediktabilizujú priestor, v ktorom sa trollingové aktivity objavili. Najnovšie štúdie v tejto súvislosti hovoria o nástupe tzv. kultúry komentovania (comment culture), ktorá konštituuje normu tvoriť texty povzbudzujúce ku konfliktu, narúšajúce komunikačné normy a preferujúce emocionálnu presvedčivosť na úkor racionálne zdôvodneného argumentu (bližšie o tom píše napr. Tom Clucas, 2020)
- Trollingové aktivity nie sú v prostredí médií náhodným, unikátnym javom, skôr naopak – ich postupné rozširovanie je symptomatické v prostredí, v ktorom sa presadzuje záujem rýchlo zaujať, prekvapiť, ale aj presvedčiť. K sociokultúrnym, psychologickým resp. všeobecnokomunikačným aspektom tvorby, šírenia a spotreby tohto fenoménu na internete tak pribúda aj fenomén moci, pri ktorom sa trollingová zábava stáva prostriedkom šírenia preferovaných a eliminácie nežiaducich informácií. Vytváranie trollingových textov je tak v súčasnej mediálnej prevádzke čoraz častejšie kontaminované aj **ideologickými prísadami**. O formách ideologicky podmienených šablón v produkcii médií v totalitných a autokratických režimoch sme hovorili už dávnejšie⁶, treba však povedať, že ani v demokratických módoch spravovania vecí verejných nie sú zriedkavosťou. Prvky ideologicky šíreného trollingu tak možno identifikovať nielen v internetových diskusiách, ale aj v samotných článkoch pripravovaných internetovými portálmi, ktoré úmyselnou expresivitou vlastných textov podnecujú k neadekvátnym reakciám zo strany prispievateľov. Najčerstvejším – a široko diskutovaným v mediálnom i verejno-spoločenskom prostredí – príkladom postupnej ideologizácie mediálneho

⁶ V roku 1998 sprevádzalo predvolebnú kampaň vládneho politického zoskupenia Hnutie za demokratické Slovensko viacero fenoménov: na predvolebných billboardoch hnutia sa Slovensko začalo podobať Švajčiarsku, slovenskí horolezci pri dobytí najvyššej hory sveta vztýčili nielen slovenskú a čínsku vlajku, ale aj vlajku HZDS a na Slovensko zavítali s úmyslom podporiť vládnutie HZDS viaceré populárne osobnosti zo sveta filmu, čím mohol slovenský mediálny priestor registrovať prítomnosť talianskych herečiek Claudie Cardinale a Ornelly Muti či francúzskych hercov Paula Belmonda a Gerarda Depardieu, viac pozri Rusnák, 2013.

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

diskurzu sú súčasné reakcie na komentovanie tvorby a osoby slovenskej speváčky Simy Magušinovej novinármi mienkotvorného denníka SME.

- Ironizujúce, až agresívne vyhranené stanoviská oboch novinárov na sociálnej sieti Twitter začiatkom novembra 2021 (ako najzreteľnejšie výhonky kreovania už spomínanej kultúry komentovania na Slovensku) viedli postupne k výraznej polarizácii názorov, odrážajúcich ideologicky zaťaženú „kampaňovitosť“ súčasnej verejnej diskusie o nevhodnej korelácii slobody prejavu a iných ľudských práv – na jednej strane bolo možné identifikovať odmietanie zneužívania práva na slobodné šírenie názorov (Korda, 2021⁷), ale aj znechutenie z rozdielného prístupu mainstreamového mediálneho prúdu k vnímaniu hraníc slobody slova (Vagovič, 2021⁸), ale aj obavy vedúce ku kontúram moci tzv. liberálneho fašizmu (Šimečka, 2021⁹). Na strane druhej sa popri zľahčovaní útokov na samotnú speváčku a ochrane práva zosmiešňovať ľudí pre ich presvedčenie (Baťo, 2021a¹⁰) čoraz intenzívnejšie množili ohlasy varujúce pred zneužívaním kauzy na

⁷ E. Korda v svojom článku pod názvom Otvorený list Sime Martausovej napísal: „Musím sa priznať, cítim sa zahanbene. Áno, na FB som síce krátko zareagoval na bezprecedentne útoky novinára Tkačenka a istého pána Ondřejíčka voči speváčke Sime Martausovej. Cítim sa zahanbene, lebo som vlastne mlčal... Ako by im však nestačilo, ešte si koplí, takým typicky „ondřejíckovským“ štýlom aj do veriacich ľudí... To, čo títo dvaja páni popísali na sociálnych sieťach na Tvoju adresu, speváčku a veriacu ženu, a vlastne na všetkých veriacich ľudí, je ale oveľa horšie. Prekročili všetky hranice.“ (Korda, 2021)

⁸ M. Vagovič vo svojom statuse na sociálnej sieti napísal: „Ten pocit, keď ukazuješ prstom na primitíva, ktorý podhodil davu prezidentkinu dcéru – a potom si primitívne kopneš do ženy, ktorá nepatrí do tvojej bubliny. Ale môžeš si to dovoliť, lebo medzi svojimi máš mediálnu imunitu. Ticho elit, ktoré to sprevádza, však začína byť ohlušujúce.“ (Vagovič, 2021)

⁹ M. Šimečka vo svpjom článku Surový jazyk liberálov napísal: „Autori týchto výrokov sa hlásia k liberalizmu. Je možné, že sme svedkami javu, ktorý spoločenská a politická spodina rada označuje za „liberálny fašizmus“? Je to totiž pojem, ktorý si vnútorne odporuje, lebo liberalizmus prísne trvá na slobode jednotlivca a jeho dôstojnosti. Je teda opakom fašizmu... Ale čo ak je v dnešnom ideologickom zmatku takéto spojenie predsa len možné?“ (Šimečka, 2021)

¹⁰ R. Baťo vo svojom statuse ironicky nazvanom Je Suis Sima a doplnenom posmešnými ikonami 🗣️🤔 píše: „Na obranu disidentskej kresťanskej speváčky Martausovej, ktorá čelila tzv. brutálnemu útoku dialógom na Twittri sa už postavila poslankyňa Záborská, poslanec Gyimesi, ministerka Remišová a minister Matovič. Čistou zhodou okolností to najsprostestšie, čo slovenská vládna koalícia aktuálne ponúka.“ (Baťo, 2021a) V ďalšom svojom statuse pod názvom Kresťanisti sú zlo, ktoré musíme zastaviť, pridáva: „Vyhradzujem si neobmedzené právo zastať sa ľudí,

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

kultúrno-etické spory (Kovacič – Hanzelová, 2021¹¹), ale aj relativizovanie možnej trestno-právnej podstaty rozhovoru spomínaných novinárov (Bihariová, 2021¹²).

- Trolling sa tak v kontexte sociologickej propagandy stáva **účinným prostriedkom inštitucionálneho pôsobenia**, keď zdrojom tvorby a šírenia trollingových aktivít sa stáva verejná organizácia. O signáloch indikujúcich vytvorenie propagandistických útvarov trollov v spravodajských službách jednotlivých štátov sa diskutuje už dávnejšie, v kontexte skúmaného problému pripomíname aspoň štúdiu zaoberajúcu sa skenovaním činnosti tzv. web-brigád v rámci ruskej FSB, viac pozri Poljanskaja – Krivov – Lomko, 2015, resp. kreovanie tzv. Informačných vojsk pod patronátom Ministerstva informačnej politiky Ukrajiny, viac pozri Anonym, 2017.
- Produkcia trollingu tak v prípade sociologickej propagandy (aj s indíciami inštitucionálnej nadstavby) nadobúda až mrazivo presné kontúry, ktoré naznačujú nelichotivý stav reálneho uplatňovania slobody prejavu v prostredí internetu (nielen) na Slovensku: ich typickým znakom je úsilie o jednostrannosť (dôsledne ošetrovaná v mediálnom mainstreame tým, že filtruje nežiaduce informácie, prípadne ich zverejní až neskôr), produkcia poloprávď (ktoré je často komplikované overifikovať) snaha o komplexnosť pôsobenia, zreteľná v koordinácii rovnako predstavovaných „tém“ (agenda setting) v rôznych mediálnych environmentoch.

Odporúčaná a použitá literatúra

Anonym, 2014. *Prečo pod niektorými článkami nie je možnosť diskutovať?* [online]. [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/novinky/media/preco-pod-niektorymi-clankami-nie-je-moznost-diskutovat>

Anonym, 2015a. *Balkán si utečencov vyberá. Vstupenkou je vojna* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: https://debata.pravda.sk/debata/374527-balkan-si-utecencov-vybera-vstupenkou-je-vojna/?zobrazenie=vlakna&zoradenie=od_najstarsieho

Anonym, 2015b. *Bitter Lake. Part I and Part II*. [online]. [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XQt3uxp5i3s>
<https://www.youtube.com/watch?v=9j4JATgwiD4>

čo si robia srandu z viery, kým ju platím z mojich daní. Keď si raz budete farárov platiť sami, drahí veriaci, som ochotný pripustiť debatu o myšlienke, že máte nárok sa zloštiť.“ (Baťo, 2021b)

¹¹ Z. Kovacič-Hanzelová vo svojom statuse napísala: “A že rovnako mi prekáža, že sme to tu zasa otočili na nejakú kultúrnu vojnu proti útlaku kresťanov, pričom je to iba obyčajná debata o slušnom správaní a buranstve. Nie je to kultúrno-etická diskusia, nie je to zápas, je to boj o normálnu slušnú diskusiu na úrovni, ktorú tu všetci už dlhšie nevládame na všetkých frontoch.“ (Kovacič – Hanzelová, 2021)

¹² I. Bihariová vo svojom statuse Za Tkačenka! píše: „On sa vám ten Tkačenko dopustil v skutku ohavného činu: dovolil si urobiť presne to, čím je jeho komentátorsky rukopis dlhé roky typický, prečo sme ho vždy doteraz čítali a mnohí za to doteraz tľapkali po pleci: napísal kritické, vtipno- uštipačné súvetie. V tomto prípade smerom k speváčke Magušinovej... Nenapísal nič, čo by nám dalo šancu hoci len v náznakoch vytušiť, k akému vierovyznaniu sa p. Magušinová hlási.“ (Bihariová, 2021b)

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

Anonym, 2015c. *Česko bude bojovat' proti proruskej propagande* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: https://debata.pravda.sk/debata/408658-cesko-bude-bojovat-proti-pro-ruskej-propagande/?view_mode=zatvorene_vlakna&ordering=od_najnovsieho&strana=8

Anonym, 2015d. *Declaration of Human and Civic Rights of 26 August 1789* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/anglais/cst2.pdf

Anonym, 2015e. *Lurk* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/lurking>

Anonym. 2015f. Ministerstvo informacijnoj politiki inicijue stvoreniya informacijnych vijsk. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://mip.gov.ua/news/115.html>

Anonym, 2015g. *Prezident Kiska vyzýva ľudí, aby boli nároční na politikov* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/diskusia/2603248/prezident-kiska-vyzyva-ludi-aby-boli-narocni-na-politikov.html>

Anonym, 2015h. *Rozhovor – Bezpečnostný analytik otvorene o intervenciách Západu: Zvládne Európa utečencov?* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: https://www.topky.sk/cl/10/1509499/ROZHOVOR-Bezpecnostny-analytik-otvorene-o-intervenciach-Zapadu--Zvladne-Europa-utecencov-#disqus_holder

Anonym, 2015i. *Sánkovačka oslovila mnohých Prešovčanov viac než referendum* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://presov.korzar.sme.sk/c/7632876/sankovacka-oslovila-mnohych-presovcanov-viac-nez-referendum.html>

Anonym, 2015j. *Študentky na bratislavskom internáte doštípali ploštice* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/diskusia/377271/studentky-na-bratislavskom-internate-dostipali-plostice/>

Anonym, 2015k. *Ústava SR 460/1992* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/460-1992-zb.p-2044.pdf>

Anonym, 2015l. *V povstalcami ovládanej časti sýrskeho Aleppa opäť zasiahli nemocnicu* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <https://debata.pravda.sk/debata/406667-boje-vo-vychodnej-casti-aleppa-si-v-piatok-vyziadali-dalsich-31-obeti/>

Anonym, 2015m. *Veľká analýza VIDEOdokazu Lipšicovej nehody: Mrazivé slová experta, kľúčové fakty tragédie!* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.topky.sk/cl/10/1580649/Velka-analyza-VIDEObokazu-Lipsicovej-nehody--Mrazive-slova-experta--klucove-fakty-tragedie->

Anonym, 2015n. *Zákon 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii* [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/308-2000-z-z.p-5356.pdf>

Anonym, 2015o. *Zeman vystrčil ríť. Po projevu prezidenta prichádzajú prvé zhnusené poznámky* [online]. [cit. 2009-01-12]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Zeman-vystrcil-rit-Po-projevu-prezidenta-prichazeji-prvni-zhnusene-poznamky-408641>

Anonym, 2016a. *Kurňa. V ČSSD nastalo po výprasku ve volbách totální peklo. Ten nadává, ta nadává...* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Kurna-V-CSSD-nastalo-po-vyprasku-ve-volbach-totalni-peklo-Ten-nadava-ta-nadava-457522>

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

Anonym, 2016b. *Obscennosti markizáckej rosničky, Bičanov vypchatý rozkrok a vychudnutá Čirová v ultrakrátkych šortkách !* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.topky.sk/cl/1000899/1580469/Obscennosti-markizackej-rosnicky--Bicanov-vypchaty-rozkrok-a-vychudnuta-Cirova-v-ultrakratkych-sortkach>

Anonym, 2016c. *Primár onkologického ústavu sa priznal k braniu úplatku* [online]. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/diskusie/2987693/primar-onkologickeho-ustavu-sa-priznal-k-braniu-uplatku.html>

Anonym, 2016d. *USA ukončili s Ruskom spoluprácu na prímerí v Sýrii* [online]. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: https://debata.pravda.sk/debata/406881-usa-ukoncili-s-ruskom-dvojstrannu-spolupracu-na-syrskom-primeri/?view_mode=vlakna&ordering=od_najstarsieho&strana=3

Anonym, 2017. Ministerstvo informacijnoj politiky inicjuje stvorennja Informacijnych vijsk. [online]. [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <http://mip.gov.ua/news/115.html>

BAŤO, R., 2021a. [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/rado.bato/posts/4697027253652819>

BAŤO, R., 2021b. *Kresťanisti sú zlo, ktoré musíme zastaviť* [online]. [cit. cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/rado.bato/posts/4709213942434150>

BIHARIOVÁ, I. 2021a. [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/bihariova.irena>

BIHARIOVÁ, I., 2021b. *Za Tkačenka!* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/bihariova.irena/posts/451796383066410>

BISHOP, J., 2014. *Representations of 'trolls' in mass media communication: A review of media-texts and moral panics relating to 'internet trolling'*. International Journal of Web Based Communities 10(1), s. 7 – 24.

CLUCAS, T., 2020. 'Don't Feed the Trolls': Social Media and the Limits of Free Speech. In: S. Polak – D. Trotter (eds.): *Violence and trolling on social media history, affect, and effects of online vitriol*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

DONATH, J., 1999. Identity and deception in the virtual community. In: M. Smith – P. Kollok (eds.). *Communities in Cyberspace*, London – New York: Routledge

ELLUL, J., 1973. *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York: Vintage.

ERICKSON, E., 2008. Yellow Journalism. In: S. Vaughin (ed.). *Encyclopedia of American Journalism*. New York – London: Routledge, s. 607 – 608.

FICHMANN, P. – SANFILIPPO, M. R., 2016. *Online Trolling And Its Perpetrators Under The Cyberbridge*. London – New York: Rowman and Littlefield

HERRING, S. – JOB-SLUDER, K. – SCHECKLER, R. – BARAB, S., 2002. *Searching for safety online: managing 'trolling' in a feminist forum*. The Information Society 18, s. 371 – 384.

BIHARIOVÁ, I. (2021). [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/bihariova.irena>

KAID LEE, L. – HOLTZ-BACHA, Ch., 2008. *Encyclopedia of Political Communication*. London: Sage Publications.

KASARDA, M., 2013. Bulvár ako strážca konzervatívnej morálky: hyperbolizácia ako nástroj pri výchove budúcich novinárov. Tabloid, the guardian of conservative morality: hyperbolisation as a tool of education future journalist. In: Sapere Aude. Vol. III, *Pozitívni vzdelávaní a psychologie* [elektronický zdroj]. Hradec Králové: Magnanimitas, s. 207 – 212.

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.

KEPPLOVÁ, Z., 2021. *Prečo si Maďari robili srandu z referenda a Polky idú do ulíc v čiernom?* [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupné z: <http://komentare.sme.sk/c/20293475/na-urcite-otazky-politika-nikdy-neodpovie.html>

KORDA, E., 2021. *Otvorený list Sime Martausovej* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.tyzden.sk/nazory/78586/otvoreny-list-sime-martausovej/?ref=tit>

KOVAČIČ HANZELOVÁ, Z. 2021. [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/zuzana.hanzelova.1/posts/10223323914858810>

MATKOVSKÁ, Z. 2015. *Jedno z hľadaných dievčat z Čistého dňa našli vo Viedni*. Diskusia k článku. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/diskusie/2993697/jedno-z-hladanych-dievcat-z-cisteho-dna-nasli-vo-viedni.html>

McNAIR, B., 2004. *Sociologie žurnalistiky*. Praha: Portál.

MORRISSEY, L., 2010. *Trolling is a art: Towards a schematic classification of intention in internet trolling*. Griffith Working Papers in Pragmatics and Intercultural Communication 3, 2, s. 75 – 82.

NEWCOMB, H., 2004. Narrative and Genre. In: DOWNING, J. D. H. (ed.). *The Sage Handbook of Media Studies*. London: The Sage Publications, s. 413 – 428.

ODALOŠ, P., 2008. O jazyku bulváru. In: BOČÁK, M. – RUSNÁK, J. (eds.): *Médiá a text II*. Prešov: FF PU v Prešove, s. 130 – 134.

PAULIČKA, I. a kol., 2005. *Všeobecný encyklopedický slovník. S - Z*. Praha: Ottovo nakladatelství

PHILIPS, W., 2015. *This Is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship Between Online Trolling and Mainstream Culture*. MIT Press: Cambridge (MA)

POLJANSKAJA, A. – KRIVOV, A. – LOMKO, I., 2015. *Virtual'noje oko staršego brata*. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: http://www.vestnik.com/issues/2003/0430/win/polyanskaya_krivov_lomko.htm

REIFOVÁ, I. a kol., 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál.

RUSNÁK, J., 2013. *Homo popularis: homo medialis? Populárna kultúra v elektronických médiách*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.

SHOLE, D., 1993. *Buy Our News: Tabloid Television and Commodification*. Journal of Communication Inquiry, 17, s. 56 – 72.

STEVENSON, A., 2015. *Mark Zuckerberg Creates Tech Justice League to Bring Internet to the Masses*. Search Engine Watch. Incisive Media Incisive Interactive Marketing LLC. [online]. [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <https://searchenginewatch.com/sew/news/2290350/mark-zuckerberg-creates-tech-justice-league-to-bring-internet-to-the-masses>

ŠIMEČKA, M., M., 2021. *Surový jazyk liberálov* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/2613287/surovy-jazyk-liberalov/>

TAKÁČ, A., 2021. *Novinári denníka SME urážajú na sociálnej sieti Simu Magušinová a kresťanov* [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/92542/novinari-dennika-sme-urazaju-na-socialnej-sieti-simu-magusinovu-a-krestanov>

VAGOVIČ, M., 2021. [online]. [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1625579787784263&id=100009967713130

Tento program nadväzuje na projekt Propaganda a manipulácia informácií na internete, ktorý financuje Úrad vlády SR.